

Olga Osadca

Lwowska Narodowa Akademia Muzyczna im. Mykoły Łysenki, Ukraina

Natalia Kosaniak

Biblioteka Uniwersytecka Oddział Wydawnictw Ciągłych, Uniwersytet Wrocławski, Polska

ТВОРЧІ КОНТАКТИ ПІАНІСТКИ ГАЛІ ЛЕВИЦЬКОЇ (НА МАТЕРІАЛАХ ЇЇ ПРИВАТНОЇ КНИГОЗБІРНИ)

Галина (Олена) Львівна Левицька (1901–1949 pp.), відома як Галя Левицька, літ. псевдонім – Олена П'ятигорська – видатна українська піаністка і педагог, одна з найбільш яскравих особистостей мистецького Львова 1930–1940-х років. Г. Левицька прожила коротке життя (лише 48 років), яке припало на складний період нашої історії: перша світова війна і розпад Австро-Угорщини, утворення і поразка ЗУНР, УНР, польська окупація, друга світова війна, лихоліття гітлерівської і сталінської окупацій. Будучи шанованою в колі тогочасних композиторів і виконавців, вона стала однією з творців української професійної музичної культури в Західній Україні.

Життєвий шлях і творча діяльність (виконавська та педагогічна) Г. Левицької продовжує вивчатися. В останні десятиліття життєтворчості Г. Левицької їй присвячено низку публікацій, зокрема таких авторів та редакторів: Т. Воробкевич¹, О. Дітчук², Н. Кашкадамова³, Л. Крушельницька⁴, З. Лабанців-Попко⁵, П. Медведик⁶, Я. Михальчишин⁷.

¹ *Піаністка та педагог Галина Левицька: матеріали обласної конференції викладачів фортепіанних відділів музичних училищ та мистецьких шкіл, присвячена пам'яті Галини Левицької (Львів, 6 жовтня 2004)*, ред. Т. П. Воробкевич, Львів 2012; *Львівська середня спеціалізована музична школа-інтернат ім. Соломії Крушельницької: сторінки історії*, ред. Т. Воробкевич, Я. Джурик, Львів 2017.

² О. Дітчук, *Фортепіанна культура Відня та зв'язки з нею української піаністки*, „Вісник Львівського університету. Серія Мистецтвознавство” 2008, nr 8, s. 57–69.

³ Н. Кашкадамова, О. Дітчук О. *Виконавський стиль піаністки Галі Левицької у контексті музичного життя Львова другої чверті XX ст.*, „Вісник Львівського університету. Серія Мистецтвознавство” 2002, nr 2, s. 85–108; Н. Кашкадамова, *Левицька Галина Львівна* [w:] *Українська музична енциклопедія*, т. 3: Л–М, ред. Г. Скрипник, Київ 2011, s. 52–53.

⁴ Л. І. Крушельницька, *Рубали ліс (Спогади галичанки)*, Львів 2001.

⁵ З. Лабанців-Попко, *Галя Левицька* [w:] *Сто піаністів Галичини*, Львів 2008, s. 87–92.

⁶ П. Медведик, *Левицька Галина* [w:] *Записки наукового товариства імені Шевченка. Праці музикознавчої комісії*, т. ССXXXII, ред. О. Купчинський, Ю. Ясиновський, Львів 1996, s. 503–505.

⁷ Я. Михальчишин, *З музикою крізь життя*, Львів 1992, s. 147–152.

Попри те, що не залишилось звукозаписів, які б дозволили познайомитися з її виконавською інтерпретацією, залишилися власні висловлювання піаністки у нечисленних статтях і теоретичних дослідженнях⁸, залишилися її учні, рідні й друзі, що зберегли пам'ять про неї; залишилися світлини, афіші, програми концертів й численні рецензії на них. Важливим джерелом інформації є родинна нотно-книжкова колекція Левицьких-Крушельницьких – чітко індивідуалізована, підпорядкована специфічним духовним інтересам, потребам, улюбленим заняттям, схильностям її власників, яка використовувалася з професійною та освітньою метою.

Музика була покликанням Г. Левицької впродовж всього її життя, а музичний характер колекції допомагає скласти уявлення про рівень музично-технічного виконавства, популярність композиторів, „географію” поширення продукції музичних видавництв і багато іншого, що, в кінцевому підсумку, і є складовою частиною історії книжкової та музичної культури свого часу. Адже приватні бібліотеки, що формувалися в Україні, як і бібліотеки установ, сприяють створенню інтелектуального простору, що забезпечує подальше зростання попиту на книгу. Розвиток приватних бібліотек відображає інтеграцію культурної активності освічених людей у процеси загальноєвропейського характеру⁹.

Сьогодні примірники колекції Г. Левицької зберігаються у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника (далі – ЛННБ), бібліотеки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка, музично-меморіального музею Соломії Крушельницької у Львові, приватній книгозбірні Тетяни Крушельницької – внучки піаністки.

Найбільша частка колекції із фондів Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ сумарно нараховує 728 од., з них 489 друкованих та рукописних нот, 241 книг та часописів. У 1999 р. частину колекції у кількості 549 од. (310 од. нотних рукописів та друків, 241 книг і часописів) подарувала до фондів Інституту Лариса Крушельницька – донька піаністки¹⁰. Ця частина є заінвентаризована і зберігається у фондах автономною колекцією під шифром „Лев”. Окрім цього, 180 нотних рукописів вже попередньо знаходилися у фондах ІДБМР, однак час і шляхи їх надходження невідомі.

⁸ Г. Левицька, *Автобіографія* [w:] *Музична культура України у спогадах, матеріалах, листах*, red. І. Лисенко, Київ 2008, s. 405–406; Г. Левицька, *Основи сучасної педагогіки*, Львів 1997.

⁹ І. В. Лісова, *Приватна книжкова колекція: теоретичні підходи до визначення поняття*, „Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету” 2012, nr 18, s. 253–258.

¹⁰ Лариса Іванівна Крушельницька (1928–2017 рр.) – український археолог, бібліотекознавець, доктор історичних наук (1991 рр.), професор (1999 рр.), директор Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника (1991–2003 рр.).

Складні історичні й суспільно-політичні обставини в Західній Україні першої половини ХХ ст. призвели до розпорошення колекції по різних приватних та інституційних збірках. Тому питання повноти збереженості колекції Г. Левицької залишається відкритим, оскільки нам не відомо про існування первинних інвентарних списків чи каталогів, опрацьованих власниками; шифрів чи порядкової нумерації на примірниках колекції теж не виявлено.

Для здійснення реконструкції розпорошеного книжкового зібрання актуальним є вивчення провенієнцій¹¹. Основною ознакою особової приналежності книгозбірні Г. Левицької є наявність на всіх примірниках штампу „Із книг Галі Левицької”; окрім нього часто знаходимо її особистий підпис. Разом з тим, на примірниках виявлені власницькі написи різних осіб з родини Левицьких: „Лев Левицький”, „Стефанія Левицька”, „Сестри Левицькі”, „Helene Lewitsky”, „Л. Крушельницька”, що дає підстави вважати походження колекції як родинне – родин Левицьких-Крушельницьких. Йдеться також про необхідність виявлення, опрацювання та доведення до відома наукового загалу всіх особових матеріалів Г. Левицької і трактування їх як окремої історичної колекції, яка охоплюватиме різні види документів: службового походження, листування, афіші концертних виступів, фотодокументи, та ін. Адже саме походження піаністки з сім'ї, де культура й мистецтво були в незмінній пошані, родинні контакти Левицьких – Крушельницьких – Вахнянинів – Людкевичів – Ціпановських – Хомінських, їх контакти з багатьма діячами літератури й мистецтва Галичини, а потім Відня, широкий доступ до друкованої продукції Львова, Кракова, Відня, Мюнхена, Берліна мали вирішальне значення для формування характеру і складу книгозбірні. Слід також наголосити на суспільному значенні приватних книжкових колекцій, які є основою для формування фондів публічних бібліотек – осередків збереження культурної спадщини нації для наступних поколінь.

Шляхи поповнення нотно-книжкової колекції Г. Левицької були різні: рукописне копіювання музичних творів, купівля в книгарнях, даровизна тощо. Зокрема, до формування колекції долучився батько піаністки Лев Левицький¹², про що свідчать маргінальні записи на титульних сторінках окремих видань. Наприклад, композитор Володимир Слободзян подарував

¹¹ В. Соколов, *Визначення терміна „провенієнція” в книгознавстві в контексті досліджень відомостей про власницьку належність книги*, „Вісник книжкової палати” 2014, nr 10, s. 19–22.

¹² Лев Левицький (18 серп. 1863, Велика Воля – 19 жовт. 1928, Познань, ймовірно) – юрист, суддя, громадський діяч на Скарбовщині походив з давнього священничого роду Левицьких. Він був послом до австрійського парламенту з 1911 р. і до галицького сейму з 1913 р., членом Загальної Української Ради у Відні та Національної Ради ЗУНР'у, головою Допомогового Комітету, що діяв під час Першої світової війни у Відні й допомагав українським біженцям, інтернованим особам з українських земель і українським політичним в'язням.

Л. Левицькому два нотодруки своїх скрипкових творів – „Романс”¹³ і „Екзотична коліскова”¹⁴ – ймовірно під час зустрічей у Відні, де в цей час перебували Левицькі. Дарчий напис на „Романсі”: „В довід сталої пам’яті і поважання [...] Львови Левицькому дарує автор. Відень, 18. грудня 1915” свідчить про їхні тривалі і дружні контакти; напис на другому творі – „Екзотична коліскова” датований 1915 р.

До поповнення нотної колекції долучилась мати піаністки – Марія Вахнянин (Левицька). Цікаві її родинні стосунки: батько Клим Антін Вахнянин (1840–1915 рр.) – старший брат композитора Анатолія Вахнянина, мати – Марія Людкевич (Вахнянин) (1840–1890 рр.) – сестра Пилипа Людкевича, батька композитора Станіслава Людкевича. Мати Г. Левицької добре грала на фортеп’яно і в молоді роки виступала у збірних концертах. Ймовірно з батьківського дому М. Вахнянин (Левицька) привнесла у колекцію книги: на одному з видань знаходимо власницький підпис батька Кліма Вахнянина. Мати дала старшій доньці Галині перші навички гри на фортепіано; інших доньок вона теж заохотила до музики. Відомо, що три сестри Левицькі здобули музичну освіту: Галина – піаністка, Марія – віолончелістка¹⁵, Стефанія – скрипалька¹⁶, а у 20-30-х рр. XX ст. вони створили тріо сестер Левицьких і багато концертували, поповнюючи свій репертуар і домашню бібліотеку новими виданнями. Зокрема, на титульній сторінці лейпцігського видання фортепіанних сонат Л. Бетховена читаємо дарчий напис ймовірно Стефанії Левицькій: „Нашій любій сестричці в день Ангела. Галя і Маня Левицькі. 9.I.1922 р.”.

В колекції знаходимо примірники, що походять з родини Крушельницьких. Йдеться про власні книги Івана Крушельницького¹⁷ – здебільшого твори художньої літератури, про що свідчать екслібриси поряд із власницькими підписами Г. Левицької. Естафету поповнення та збереження родинної книгозбірні продовжила Л. Крушельницька, примножуючи та розширюючи її характер фаховою літературою з ділянки археології та історичних дисциплін. Хоча архів і власна книжкова колекція Л. Крушельницької є виокремлена, в ній знаходиться чимало колекційних матеріалів Г. Левицької.

¹³ Wladimir Słobodzian, *Romanze: für Violine und Piano*, Wien; Leipzig [s.a.].

¹⁴ Wladimir Słobodzian, *Berceuse-exotique: für Violine und Piano*, Wien [s.a.].

¹⁵ Марія Львівна Левицька (Юзвак) (1903–1966 рр.).

¹⁶ Стефанія Львівна Левицька (?–1943 рр.).

¹⁷ Іван Крушельницький (1905–1934 рр.) – поет, графік, мистецтвознавець. Серед його творів: збірки поезій „Юний спокій” (1921 р.), „Бурі й вікна” (1930 р.), драматичні поеми „Спір за мадонну Сільвію” та „На скелях” (1931 р.); окрема видана збірка „Графіка” І. Крушельницького. Мати Івана, Марія Крушельницька-Слободівна (1876–1934 рр.) – акторка театру „Руської Бесіди” (1890–1910 рр.) та письменниця, автор драми „Вона” (1910 р.) та збірок оповідань.

Чимало нотних і книжкових видань було придбано в книгарнях Львова. Більшість з них мали свої букіністичні відділи, в яких можна було замовити і придбати літературу різних західноєвропейських видавництв. Про це свідчать штампи на виданнях: „Skład nut w Księgarni Polskiej we Lwowie”, „Seyfarth & Czajkowski księgarnia Lwów” та ін. Низка нотоdrukів походить з відомих віденських видавничих фірм кінця XIX – першої третини XX ст.: „Universal Edition”, „Thobias Haslinger” та ін. Їх було придбано у Відні, де під час першої світової війни перебувала родина Левицьких. Дванадцять років, прожитих в австрійській столиці, були часом формування музичних смаків та ідеалів майбутньої піаністки та її сестер¹⁸. У Відні Г. Левицька отримала дуже різнобічну й глибоку музичну освіту, там зроблено її перші кроки в концертній та педагогічній діяльності. Віденське походження видань засвідчують також маргінальні записи: „Стефанія Левицька, Відень 1918”; „Улюблений сестричці Галейці на пам’ятку від Мані [?] Відень 18.06.1920”; Helene Lewitzki Vienne 1922”; „Нашій любій сестричці в День Ангела. Галя і Маня Левицькі”, „Lewizki, Wien”.

Окремі примірники колекції первинно походили з інших інституцій чи приватних збірок Львова. Це підтверджують маргінальні записи, штампи, рукописні копії творів різних осіб, датовані від 1860-х рр.. Унікальними є авторські копії композиторів Йоганна Рукгабера, рукописні копії Т. Кобринського, М. Сапруна, власницькі підписи Я. Масловської, К. Тарнавської, А. Рудницького та ін. Штампи на сторінках нотоdrukів вказують на їх первинну приналежність до певних товариств чи інституцій: „Chór Stow[arzyszenia] Kupców i Młodz[ieży] handlowej”, „С.К. Gimnazyum Franciszka Józefa we Lwowie”, „Бібліотека Інституту Церковної Музики у Львові”, „Бібліотека Гр. кат. Духовної Семінарії”, „Інститутъ Ставропигійский въ Львові”, „Хор Товариства «Зорі» у Львові”, „муз. т-во ім. Лисенка у Львові”, „Музичний Інститут імені Лисенка у Львові” та ін. Виявлений штамп „Василь Барвінський” з позначками порядкової нумерації „44” і „45” на виданнях фортепіанних творів Р. Шумана наводить на думку про існування досі невідомої приватної музичної бібліотеки Барвінських (Василя і його дружини Наталії). Ці унікальні матеріали, зі слів Т. Крушельницької, у воєнні й повоєнні лихоліття незалежно від побутових умов і політичної ситуації в складі книгозбірні разом із службовими документами збереглися від знищення завдяки зусиллям родини Левицьких, насамперед матері Марії Вахнянин (Левицької) то на горищі, то в підвалі помешкання по вул. Мончинського (тепер Єфремова)¹⁹.

¹⁸ О. Мартиненко, *Відень як „музична столиця” української міжвоєнної еміграції*, „Українська музика” 2018, nr 2 (28), s. 48–58.

¹⁹ Висловлюємо щирю подяку Т. Д. Крушельницькій за надані консультації та матеріали.

Домашні книгозбірні зазвичай є продуктом професії, результат планомірної і кропіткої збирацької роботи для професійних потреб їх власників. В колекції Г. Левицької кількісно переважає нотна збірка – рукописна і друкована. Жанровий спектр музичних творів є широким – від симфонічної, оперної до камерно-інструментальної та вокальної музики. Чималу частку становлять рукописи духовних творів. При цьому кількісно превалює фортепіанна музика, що природньо з огляду на її концертну й педагогічну діяльність власниці.

Жанр фортепіанної музики широко представлений творами для концертного та педагогічного репертуару. Ім'я Г. Левицької як піаністки не сходило з концертних афіш Відня, Праги, Варшави, Кракова, Будапешту. Сольні концерти-речитали, тематичні й монографічні програми, цикли вечорів мали на меті підвищити слухацький рівень львівської публіки. В її репертуарі – твори композиторів різних національних шкіл і епох – від бароко до середини ХХ ст. В 1936–1937 рр. вона дала цикл концертів, присвячених німецькій класичній музиці (Й. С. Бах, сонати Бетховена), романтикам (Шуберт, Шуман, Мендельсон, Брамс), а також Шопену і Лісту, користуючись виданнями із власної нотої збірки.

Учень Г. Левицької – Олег Криштальський, – у своїх спогадах відзначає, що професор Левицька – єдина з тогочасних концертуючих педагогів Львівської консерваторії постійно включала в програми концертів найновіші твори композиторів ХХ ст.: А. Берга, П. Гіндемита, А. Шенберга²⁰. Класик угорської музики Бела Барток подарував до колекції Г. Левицької видання своїх творів – фортепіанної Сонати та „Румунських танців” для скрипки і фортепіано ймовірно у 1936 р. підчас його гастролей до Львова. У спогадах В. Барвінського про ці гастролі дізнаємось про успішне виконання Бартоком своїх творів, про виконання для нього Г. Левицькою композицій молодого Миколи Колесси і про її намір виконати на одному зі своїх концертів Сонату Бартока²¹.

Г. Левицька як піаністка належала до найактивніших пропагандистів української музики – класичної і сучасної. У переліку авторів, наявних у колекції – М. Вериківський, Ф. Колесса, В. Косенко, М. Лисенко, К. Стеценко, П. Сениця, Г. Хоткевич та ін. Із творчості композиторів перемишльської школи унікальним є рукописний примірник співогри „Сільські пленіпотенти” Михайла Вербицького, датований 1866 роком, ймовірно автограф композитора. Тим же 1866-м роком датовано збірник хорових духовних піснеспівів, що походив із бібліотеки Ставропігійського Інституту

²⁰ Піаністка та педагог Галина Левицька: матеріали обласної конференції викладачів фортепіанних відділів музичних училищ та мистецьких шкіл, присвячена пам'яті Галини Левицької (Львів, 6 жовтня 2004), ред. Т. П. Воробкевич, Львів 2012, s. 24.

²¹ *Ibidem*, s. 61.

із творами М. Вербицького, Д. Бортнянського, А. Нанке, М. Рудковського, В. Серсавія.

Тема „Микола Лисенко” – особлива сторінка біографії Г. Левицької. Вона неодноразово виконувала твори видатного класика української музики: Першу рапсодію на дві українські народні теми ор. 8, Елегію, Гавот в період з кінця 1930-х і в 40-і рр., що проминув під знаком Лисенкової музи. З цього огляду знаменним був 1937 р. і відзначення 25-тих роковин пам’яті композитора, що вилилось у нових для неї формах – літературних роботах про нього²².

Г. Левицька була єдиною з галицьких піаністів, хто здійснив таку велику кількість прем’єр української фортепіанної музики ХХ століття. В їх переліку – „Пассакалія” М. Колесси, „Соната” Антіна Рудницького (1932 р.), „Соната” Зиновія Лиська (1927 р.), „Друга сюїта” Романа Сімовича (1937 р.), твори О. та Н. Нижанківських. На виявлених в колекції нотодруках творів – дарчі автографи А. Рудницького, З. Лиська, М. Колесси. Г. Левицька у міжвоєнний період активно сприяла налагодженню мистецьких зв’язків з композиторами Великої України. В її передвоєнних концертах постійно звучали твори Б. Лятошинського, П. Козицького, В. Косенка, І. Белзи, В. Грудіна, М. Вериківського, видання яких датовані 1920–1940 рр., присутні у колекції. У 1931 р. однією з перших у Львові Г. Левицька виконала твори Л. Ревуцького²³. На початку 1940 р., перебуваючи у складі групи інтелігенції у Києві, піаністка особисто познайомилася з композитором, а опісля отримала від нього фотографію з дарчим написом²⁴.

Увагу привертає фортепіанна „Соната” тв. 9 Сергія Борткевича, випущена лейпцігським видавцем Даніелем Ратером²⁵. Ім’я Сергія Борткевича²⁶ – українського композитора польського походження кінця ХІХ – початку ХХ століть, – тільки зараз починає входити у вітчизняний музичний контекст. Постать маловідома, недооцінена, трагічна, якого сьогодні ще називають „Українським Рахманіновим”. Чимало його музичних творів вважались до якогось моменту втраченими. Але останнім часом дослідники різних країн (Італії, Голландії, Канади, Америки, Німеччини) знаходять ноти композитора у приватних архівах. Г. Левицька придбала твір правдоподібно у Відні, перебуваючи там із родиною, де С. Борткевич з 1922 р. проживав і провів (з переривом у 1928–1933 рр.) останні роки життя. Збережені програми

²² *Піаністка та педагог Галина Левицька: матеріали обласної конференції викладачів фортепіанних відділів музичних училищ та мистецьких шкіл, присвячена пам’яті Галини Левицької (Львів, 6 жовтня 2004)*, ред. Т. П. Воробкевич, Львів 2012, s. 10.

²³ Я. Горах, *Фортепіанна музика Левка Ревуцького у виконанні Марії Крушельницької*, „Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії” 2015, nr 15, s. 163–168.

²⁴ Л. І. Крушельницька, *Рубали ліс (Спогади галичанки)*, Львів 2001, s. 150, 225.

²⁵ Serge Bortkiewicz, *Sonate (Si Majeur): pour Piano*, Leipzig 1909.

²⁶ Сергій Едуардович Борткевич (28 лютого 1877, Благодатне – 25 жовтня 1952, Відень) – видатний український композитор польського походження, піаніст і педагог.

концертних виступів Г. Левицької не фіксують виконання цього твору, але це опосередковано підтверджують виконавські правки піаністки в його нотному тексті.

У концертній пропаганді серед українських композиторів Г. Левицька виявляла особливу увагу і повагу до творів В. Барвінського. Вже в першому сольному концерті у 1922 році Г. Левицька виконала цикл В. Барвінського „Імпровізація. Серенада. Канцона”, у 1931 р. – цикл „Любов”, залишившись не тільки першим, але й єдиним його виконавцем. Окрім видань цих циклів у колекції зберігається рукопис твору Барвінського для скрипки і фортепіано „Chansontriste” (Сумна пісня) g-moll (1910–1912 pp.). Це авторизована копія, датована 4 квітня 1934 р. з написом у кінці твору: „рукопис В. Барвінського для Г. Левицької”, завдяки чому твір зберігся від сумнозвісного знищення у 1948 р.

В ното збірні широко представлений педагогічний репертуар для фортеп'яно, який був складовою репертуару учнів Г. Левицької. Свою педагогічну діяльність вона розпочала ще у „віденський” період, а переїхавши до Львова у 1929 р., паралельно з роботою в Стрию викладала у Музичному інституті імені М. Лисенка у Львові. З приходом радянської влади Г. Левицька викладала фортеп'яно у Львівській державній консерваторії та стала директором Державної музичної школи при ній. Цей репертуар наповнений передовсім „Школами” гри на інструменті, найдавніше видання датовано 1827 р. авторства Й. Н. Гуммеля²⁷.

Педагогічний репертуар в колекції Г. Левицької виявляє активне звернення до творів педагогічного спрямування композиторів Галичини І-ї пол. ХХ ст.: Б. Кудрика, З. Лиська, С. Людкевича, В. Барвінського, Н. Нижанківського. Їх доповнюють цикли творів для дітей В. Косенка, Л. Ревуцького, Мар'яни Лисенко та інших композиторів-педагогів, які продовжують традиції М. Лисенка, П. Чайковського та інших. Ці твори стали основою педагогічного репертуару, впровадженого Г. Левицькою, адже вони допомагали розвивати не тільки фахові навички, необхідні для виконавця-соліста чи акомпаніатора, художньо пізнавати, музично переживати відповідний пласт національної культури. Також у процесі навчання учні знайомились із кращими надбаннями європейської фортепіанної літератури дидактичного спрямування: К. Черні, Р. Шумана, Ф. Мендельсона, Б. Бартока, Ф. Шопена, З. Кодая та ін.

²⁷ Йоганн Непомук Гуммель ([Johann Nepomuk Hummel], 1778–1837 pp.) – один із засновників віденської школи фортепіанної педагогіки, неперевершений майстер віртуозної гри і видатний педагог. Він засуджував багатогодинні тренування („Трьох годин досить, однак щодня і з увагою”). Натхненність гри протиставляв механічній бездоганності, вимагав тонкощів відчуттів у кінчиках пальців („Це допоможе розвитку слуху й почуття”) і володіння всіма видами туше. Однак він схвалював „рукостави” і не визнавав педалізації, перешкоджаючи тим самим прогресу у виконавстві.

До колекції входила низка творів для скрипки і фортепіано, які, ймовірно, виконувала сестра – Стефанія Левицька. Йдеться про твори українського композитора Івана Левицького²⁸: „Вальс”, „Казка”, „Ноктюрн”, українські танки, написані в 20–30-ті рр. ХХ ст. – роки творчого піднесення для композитора. З 1921 р. Левицький працював у Вищому музичному інституті ім. М. Лисенка у Львові, веде клас скрипки. У цьому ж Інституті Г. Левицька з 1929 р. була професором класу фортепіано і правдоподібно контактувала з композитором.

Серед скрипкового репертуару колекції увагу привертає рідкісне видання „Etude phantastique” Осипа Москвичіва, композиторська творчість якого є маловідомою і цілком недослідженою²⁹. Він – автор скрипкових творів: „Імпровізації”, „Думки”, Фантазії *fis-moll*, „Елегії”, „Ескізу”, „Концерту-фантазії” та ін., окремі з них були надруковані у Львові власним коштом у літографічному закладі А. Андрейчина.

У колекції широко представлений жанр камерно-інструментального ансамблю (переважно тріо) західноєвропейських композиторів: Гайдна, Бетховена, Мендельсона, Шуберта, Шумана, „Тріо *amoll*” В. Барвінського, які виконували в ансамблі сестри Левицькі, Г. Левицька у складі з Вадимом Стеценком (скрипка) та П. Пшеничкою (віолончель).

Цікавою є книжкова збірка Г. Левицької, яка виявляє різносторонній характер зацікавлень власників: художня література, наукові історичні, мистецтвознавчі та музикознавчі праці тощо. За спогадами сучасників, Г. Левицька була дуже ерудованою людиною – знала 8 європейських мов, вивчала медицину, цікавилась графологією, лещетарством, фотографією³⁰. Музикознавча література охоплює праці з теорії (теоретичних основ, гармонії, акустики, композиції), історії світової музики, та виконавства. Серед авторів світового рівня – Г. Ріман³¹, Л. Керубіні³², М. Зейфферт³³ та ін.

²⁸ Іван Левицький (1875–1938 рр.) – український композитор, хоровий диригент, педагог.

²⁹ Осип Москвичів (1888–1974 рр.) – соліст-концертант, камераліст, композитор і педагог, один з фундаторів Львівської скрипкової школи. Учень С. Барцевича у Варшавській консерваторії, згодом Л. Ауера, М. Безекирського у Петербурзі і М. Ерденка, професор (в період 1920–1939 рр. спільно з піаністками В. Божейко та Г. Левицькою) і педагог у ВМІ ім. М. Лисенка, був запрошений на посаду професора Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка, працював у школі-десятирічці та музичному училищі, де у 1944–1945 рр. був директором. Випускники його класу – концертуючі виконавці О. Деркач, Ю. Крих, а також релігійний діяч, соліст-концертант і музикознавець о. Є. Цегельський.

³⁰ Я. Михальчишин, *З музикою крізь життя*, Львів 1992, s. 151.

³¹ H. Riemann, *Grosse Kompositionslehre*, Bd. 1–2, Stuttgart 1902–1903.

³² L. Cherubini, *Theorie des Kontrapunktes und der Fuge in neuer Übersetzung*, Köln–Leipzig 1896.

³³ M. Seiffert, *Geschichte der Klaviermusik. 1: Die ältere Geschichte bis um 1750*, Leipzig 1899.

У колекції широко представлена художня література – від давньогрецьких авторів до письменників першої третини XX ст. Видання переважно французькою та німецькою мовами датовані здебільшого останньою чвертю XIX ст. Деякі видання походять із власної книгозбірні І. Крушельницького, про що свідчать екслібриси та маргіналії. Зокрема, чисельною є підбірка книг французького видавництва *Fayard*, заснованого в 1857 р. в Парижі. Це видавництво, як відомо, було піонером, починаючи з 1896 р. в торгівлі колекціями популярних романів, надрукованих великим тиражем і проілюстрованих фототипіями – тогочасним нововведенням в поліграфічний процес. В колекції зібрано кілька десятків творів світової літератури, драматургії, філософії із серії «Найкращі книги» авторства Ксенофонта, Дідро, Шекспіра, Мольєра, Гете, Сервантеса, Діккенса, Доде, Скотта та ін. З російської літератури бібліографічною рідкістю є прижиттєве видання повісті Ф. Достоевського „Білі ночі”, датоване 1881 р. в перекладі французькою мовою М. Семенова³⁴.

Колекція містить книжкові видання кінця XIX – початку XX ст. французькою мовою парижського видавця Ед. Нільссона. Це видавництво спеціалізувалося на ілюстрованих творах, випускаючи переплетені художні альбоми (туристичні рахунки, пам'ятники, міста та країни), а також популярні романи та класику світової літератури. В колекції Г. Левицької від цього видавництва зібрано низку творів художньої літератури від давніх грецьких авторів до західноєвропейських класиків XIX – початку XX ст. В їх переліку – твори давніх грецьких драматургів: Есхіла, Гомера, Аристофана; серед західноєвропейських класиків XIX ст. – прижиттєве видання роману Жорж Санд, датоване 1869 р.³⁵.

Отже, Галя Левицька сформувала велику приватну музичну бібліотеку та унікальний архів, які містять цінні артефакти музичної культури регіону (ноти, періодичну та книжкову літературу). У нотній частині приватної бібліотеки представлена різножанрова палітра музичних творів: оперна, симфонічна та камерно-інструментальна музика українських та західноєвропейських композиторів XIX – початку XX ст., які слугували в її музичній практиці, активно використовувалися для самоосвіти. Слід відзначити, що рукописи та видання творів композиторів, сьогодні зберігають не тільки історичну цінність; вони викликають зацікавлення науковців як одне з основних, а в більшості випадків – і єдине джерело їх творчої спадщини. Колекція Г. Левицької в числі історичних приватних бібліотек регіону – складова української культурної спадщини, є неоціненним джерелом дослідження культурних традицій, загального стану духовності українського суспільства в цілому та його національної еліти, тому вимагає подальшого вивчення.

³⁴ Th. Dostoevsky, *Les Nuits Blanches: roman sentimental*, traduit du russe par M. Semenoff, Les Meilleurs Livres № 131, Paris 1881.

³⁵ G. Sand, *Constance Verrier*, Paris 1869.

Bibliografia

- Cherubini L., *Theorie des Kontrapunktes und der Fuge. In neuer Uebers. Bearb. mit Anmerkungen und einem Anhang über die alten Kirchentontarten versehen von Gustav Jensen*, Köln–Leipzig 1896.
- Dostoevsky Th., *Les Nuits Blanches : roman sentimental*, traduit du russe par M. Semenoff, Les Meilleurs Livres № 131, Paris 1881.
- Riemann H., *Grosse Kompositionslehre*, Bd. 1–2, Stuttgart 1902–1903.
- Sand G., *Constance Verrier*, Paris 1869.
- Seiffert M., *Geschichte der Klaviermusik. 1: Die ältere Geschichte bis um 1750*, Leipzig 1899.
- Serge Bortkiewicz, *Sonate (Si Majeur): pour Piano*, Leipzig 1909.
- Wladimir Słobodzian, *Berceuse-exotique: fürVioline und Piano*, Wien [s.a.].
- Wladimir Słobodzian, *Romanze: fürVioline und Piano*, Wien; Leipzig [s.a.].
- Горак Я., *Фортепіанна музика Левка Ревуцького у виконанні Марії Крушельницької*, „Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії” 2015, nr 15, s. 163–168.
- Дітчук О., *Фортепіанна культура Відня та зв'язки з нею української піаністки*, „Вісник Львівського університету. Серія Мистецтвознавство” 2008, nr 8, s. 57–69.
- Кашкадамова Н., *Левицька Галина Львівна* [w:] *Українська музична енциклопедія*, т. 3: Л–М, red. Г. Скрипник, Київ 2011, s. 52–53.
- Кашкадамова Н., О. Дітчук О. *Виконавський стиль піаністки Галі Левицької у контексті музичного життя Львова другої чверті ХХ ст.*, „Вісник Львівського університету. Серія Мистецтвознавство” 2002, nr 2, s. 85–108.
- Крушельницька Л. І., *Рубали ліс (Спогади галичанки)*, Львів 2001.
- Лабанців-Попко З., *Галя Левицька* [w:] *Сто піаністів Галичини*, Львів 2008, s. 87–92.
- Левицька Г., *Автобіографія* [w:] *Музична культура України у спогадах, матеріалах, листах*, red. І. Лисенко, Київ 2008, s. 405–406.
- Левицька Г., *Основи сучасної педалізації*, Львів 1997.
- Лісова І. В., *Приватна книжкова колекція: теоретичні підходи до визначення поняття*, „Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету” 2012, nr 18, s. 253–258.
- Львівська середня спеціалізована музична школа-інтернат ім. Соломії Крушельницької: сторінки історії*, red. Т. Воробкевич, Я. Джурик, Львів 2017.
- Мартиненко О., *Відень як «музична столиця» української міжвоєнної еміграції*, „Українська музика” 2018, nr 2 (28), s. 48–58.
- Медведик П., *Левицька Галина* [w:] *Записки наукового товариства імені Шевченка. Праці музикознавчої комісії*, т. ССXXXII, red. О. Купчинський, Ю. Ясиновський, Львів 1996, s. 503–505.
- Михальчишин Я., *З музикою крізь життя*, Львів 1992.
- Піаністка та педагог Галина Левицька: матеріали обласної конференції викладачів фортепіанних відділів музичних училищ та мистецьких шкіл, присвячена пам'яті Галини Левицької (Львів, 6 жовтня 2004)*, red. Т. П. Воробкевич, Львів 2012.
- Соколов В., *Визначення терміна „провенієнція” в книгознавстві в контексті досліджень відомостей про власницьку належність книги*, „Вісник книжкової палати” 2014, nr 10, s. 19–22.

ARTISTIC CONTACTS OF THE PIANIST HALYA LEVYTSKA (BASED ON MATERIALS FROM HER PRIVATE LIBRARY)

Abstract

The article describes the private book collection of the outstanding Ukrainian pianist and teacher Halya Levytska [Halyna Levytska, 1901–1949]. Music was H. Levytska's vocation throughout her life, and the musical nature of the collection helps to form an idea of the level of musical and

technical performance, the popularity of composers, the „geography” of the distribution of the products of music publishing houses. The complex historical and socio-political circumstances in Galicia in the first half of the 20th century led to the dispersion of the collection among various private and institutional collections. Therefore, the question of the completeness of the preservation of the collection of H. Levytska remains open. The main sign of personal belonging to the book collection of H. Levytska is the presence of the stamp „From the books of Halya Levytska” on all copies; besides it, we often find her personal signature; ownership inscriptions of various persons from the Levitskyi family were found on the copies. Their contacts with many figures of literature and art in Galicia, and then Vienna, wide access to printed products of Lviv, Krakow, Vienna, München, Berlin were of decisive importance for the formation of the nature and composition of the book collection. There were different ways of replenishing H. Levytska's music and book collection: handwritten copying of musical works, purchase in bookstores, donations. Many sheet music and book editions were purchased in Lviv bookstores, as evidenced by the stamps on the editions. In the collection of H. Levytska, the sheet music collection – handwritten and printed – predominates quantitatively. The genre range of musical works is wide – from symphonic, operatic to chamber-instrumental and vocal music. Manuscripts of spiritual works make up a considerable share. At the same time, piano music predominates quantitatively, which is natural given the owner's concert and teaching activities.

Keywords: Halya Levytska, Halyna Levytska, music collection, manuscripts of musical works, pedagogical repertoire